

Вручення "Знака за заслуги перед транспортом Республіки Польща" Генеральному директору Укрзалізниці Леоніду Железняку. Київ, грудень 1994 р.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ю.Й. ПЕРОГАНИЧ

Забезпечення входження залізничного транспортного комплексу України до європейської та світової транспортної системи є одним з основних завдань Державної адміністрації залізничного транспорту України. Для вирішення цього завдання Укрзалізниця бере участь у підготовці міжнародних угод з питань діяльності залізничного транспорту, у підготовці та проведенні міжнародних нарад, конференцій, інших форумів, представляє інтереси залізничного транспорту України в міжнародних транспортних організаціях. Для безпосереднього виконання і координації цієї роботи створене Управління зовнішніх зв'язків Укрзалізниці.

Міжнародні відносини Укрзалізниці організовані як на двосторонній основі, так і на багатосторонній, тобто в рамках міжнародних транспортних організацій, до складу яких входить Укрзалізниця.

Міжнародні транспортні організації

Рада по залізничному транспорту держав-учасниць Спів-

дружності. Утворена рішенням голів урядів СНД Рада по залізничному транспорту держав — учасниць Співдружності на сьогодні є найважливішим органом, що координує на міждержавному рівні питання взаємодії залізниць, які раніше управлялися Міністерством шляхів сполучення СРСР.

Крім дійсних членів Ради — голів залізничних адміністрацій всіх країн СНД — в її роботі частково беруть участь і керівники залізниць країн Балтії.

Питання для вирішення на засіданнях Ради як правило розглядаються на нарадах уповноважених експертів в проміжках між засіданнями Ради. Постійно діючим виконавчим органом Ради є Дирекція, що знаходиться в Москві (Російська Федерація).

З моменту утворення (14 лютого 1992 р.) вже проведено 14 засідань Ради. В рамках Ради прийнято більше двадцяти багатосторонніх міжнародних договорів. Серед питань, що розглядалися на її засіданнях, такі надзвичайно серйозні — як розділ між державами СНД і Балтії парку вантажних вагонів, парку контейнерів, ство-

рення системи розрахунків за вантажні і пасажирські перевезення, за користування вагонним парком. На сьогодні одним з найактуальніших є питання переходу з балансового на пономерний метод обліку вантажних вагонів і зміни системи розрахунків за їх користування.

Під егідою Ради перед початком кожного фрактового року проводиться тарифна конференція залізничних адміністрацій країн СНД і Балтії, на якій визначаються основні принципи формування тарифів за вантажні перевезення, спільні для всіх адміністрацій. Останнє засідання тарифної конференції відбулося 10—12 січня 1996 р. в Донецьку. В роботі конференції як спостерігачі брали участь залізниці Ісламської Республіки Іран.

Організація співробітництва залізниць (ОСЗ). Членами ОСЗ є транспортні міністерства або центральні державні органи транспорту, а також залізниці 24 країн, в тому числі всіх держав СНД і Балтії, а також держав колишнього, так званого, соціалістичного табору. Статус спостерігачів в ОСЗ мають адміністрації Німецьких, Французьких і Грецьких залізниць.

Виконавчий орган — Комітет ОСЗ знаходиться в Варшаві, Польська Республіка.

Нарада Міністрів транспорту, що проводиться щороку, є вищим керівним органом ОСЗ. Конференція Генеральних Директорів (відповідальних представників) залізниць, яка проводиться не рідше одного разу на рік, є керівним органом по співробітництву на рівні залізниць.

Головним завданням ОСЗ є створення передумов для здійснення міжнародних залізничних перевезень в напрямку між Європою і Азією.

Робочі органи ОСЗ — п'ять Постійних комісій ОСЗ ведуть серед інших питання:

- Угоди про міжнародне пасажирське сполучення (УМПС);
- Угоди про міжнародне вантажне сполучення (УМВС), Службової інструкції до УМВС і додатків до УМВС, в тому числі — Правил перевезення небезпечних вантажів;
- договору про Правила користування вагонами в міжнародному сполученні (ПКВ) і самих правил;
- договору про Правила про розрахунки за перевезення в міжнарод-

ному пасажирському і вантажному сполученнях;

— розробки пам'яток — стандартів по уніфікації технічних засобів залізниць, класифікації і кодування, безперервової технології і електронного обміну даними в вантажному сполученні, питання розробки системи співрозмірних статистичних показників, ведення Гармонізованої номенклатури вантажів.

Наступне, VIII засідання Конференції Генеральних директорів ОСЗ буде проходити у кінці квітня цього року у Львові.

Міжнародний союз залізниць (МСЗ). МСЗ був заснований в 1922 році і з того часу став найбільшою організацією залізниць як за кількістю членів організації (47 дійсних, 30 асоційованих і 20 приєднаних), так і за шириною спектру її діяльності. Метою цієї діяльності є сприяння співробітництву залізниць і розвитку залізничного виду транспорту для посилення його конкурентоспроможності, особливо в міжнародних перевезеннях. МСЗ поширює серед своїх членів інформацію про найсучасніші технології і методи управління, визначає спільні доводи на користь підтримки ролі залізничного транспорту.

З цієї метою МСЗ розвиває стандарти, інструкції, правила, взаємодіє з іншими органами для представництва і захисту спільних інтересів його членів, виконує і управляє проектними і науково-дослідними роботами, сприяє обміну інформацією і досвідом, укладає угоди з міжнародними організаціями і забезпечує коорди-

націю і послідовність в діях міжнародних організацій, що спеціалізуються в залізничних справах.

Штаб-квартира МСЗ в Парижі координує роботу трьох комісій (пасажирська, вантажна, інфраструктури) і п'яти комітетів (дослідження і розвиток, тяга і рухомий склад, колія і споруди, фінанси, інформаційні технології). Новостворений в МСЗ спеціалізований підрозділ Схід—Захід почав роботу по прискоренню інтеграції залізниць Центральної, Східної і Західної Європи. На підтримку цілей, визначених МСЗ, дослідження і проекти веде Європейський інститут залізничних досліджень (ЄІЗД). МСЗ репрезентує залізницю у відносинах з більше як 40 міжурядовими органами і торговими асоціаціями.

Укрзалізниця є дійсним членом МСЗ, але на перехідний період має угоду про сплату до загального бюджету МСЗ внеску тільки за один голос замість восьми, які випливають зі статуту організації.

Співробітництво Укрзалізниці з МСЗ стримується рядом чинників, а саме:

1. Наявністю серед офіційних мов МСЗ тільки англійської, французької і німецької.

2. Відмінністю і неможливістю в близькій перспективі застосування більшості технічних стандартів на обладнання, рухомий склад, оснастку для утримання інфраструктури.

3. Відсутністю в Укрзалізниці парку вагонів, що задовольняють вимогам правил РІВ (Правила про взаємне користування вантажними вагонами у

міжнародному сполученні) і незначна кількість пасажирських вагонів, які задовольняють вимогам правил РІЦ (Правила взаємного користування вагонами, що курсують в прямих міжнародних сполученнях).

4. Необхідністю сплати внесків в спеціальні бюджети для участі в роботах окремих комісій і комітетів МСЗ, в роботах, які проводить ЄІЗД

5. Територіальною віддаленістю штаб-квартири і відповідно необхідністю нести витрати грошей і часу для поїздок на заходи МСЗ.

Незважаючи на перспективність членства Укрзалізниці в МСЗ, особливо в зв'язку з тенденцією розширення зв'язків України і Європейського Союзу (ЄС), доцільність такого членства при сучасному фінансовому стані навіть на існуючих пільгових умовах підлягає додатковому вивченню.

Двосторонні відносини

Двосторонні міжнародні відносини Укрзалізниці можна умовно розділити на торговельно-економічні (комерційні) та відносини некомерційного характеру.

Комерційні відносини оформляються договорами, контрактами на купівлю різноманітної продукції, матеріалів та послуг для забезпечення функціонування залізничного транспорту (паливно-мастильних матеріалів, рухомого складу і запчастин до нього, матеріалів верхньої будови колії, системи електропостачання, зв'язку, обчислювальної техніки, науково-дослідні і проектно - пошукові роботи тощо), на продаж уживаної і непридат-

ТРАНС'ЄВРОПЕЙСЬКІ ТРАНСПОРТНІ КОРИДОРИ

На другій Всеєвропейській Конференції Міністрів Транспорту, що відбулася з 14 по 16 березня 1994 року на Криті, було підписано Меморандум про порозуміння щодо розвитку пріоритетних транспортних коридорів в Центральній і Східній Європі. Чотири з них мають пряме відношення до України. Це, згідно Критської класифікації:

Третій коридор: Берлін — Бреслау — Катовіце — Львів — Київ

П'ятий коридор: Трієст/Копер — Постойна — Любляна — Будапешт — Ужгород — Львів

Сьомий коридор: Дунайський

Дев'ятий коридор: Пловдив — Бухарест — Кишинів — Любашівка — Київ — Вітебськ — Псков — Санкт-Петербург — Гельсінкі, а також відгалуження:

IX А: Одеса — Любашівка

IX В: Київ — Мінськ — Вільнюс — Каунас — Клайпеда

IX С: Київ — Москва

Розробка транспортних магістралей вздовж цих коридорів проводиться в рамках ЄС Робочою групою з питань транспорту Г-24 (назва утворена за кількістю країн-учасниць). Укрзалізниця зацікавлена в цій роботі, залученні для розвитку залізничних магістралей інвесторів, включаючи приватних, із країн — членів Європейського Союзу. Залучення коштів ЄС для розвитку транспортної інфраструктури, і зокрема залізничної, як найбільш екологічно безпечної, сприяло б розвитку виробничих сил України.

Огляд досягнутих домовленостей і роботи, що виконується по активізації залізничних перевезень вздовж цих коридорів, включаючи комбіновані (інтермодальні) перевезення, перевезення в контейнерах має стати предметом окремої публікації.

ної для використання продукції (рейки, рухомий склад тощо), а також договорами про організацію перевезень експортно-імпорتنих і транзитних вантажів залізницями України, іншими договорами комерційного характеру.

Відносини некомерційного характеру оформляються договорами, угодами, протоколами, які регулюють умови перевезень вантажів і пасажирів, умови залізничного сполучення через державний кордон, порядок взаємного користування рухомим складом, порядок розрахунків, умови науково-технічного співробітництва, інформаційного обміну тощо. Від урегульованості цих відносин також значною мірою залежать фінансові показники Укрзалізниці.

Управлінням зовнішніх зв'язків Укрзалізниці разом з її іншими підрозділами проведено значну роботу по підготовці і укладанню угод про співробітництво в області залізничного транспорту, угод про залізничне сполучення через державний кордон з сусідніми державами.

Повністю урегульовані питання прикордонного залізничного сполучення з Російською Федерацією, Білорусією, Польською Республікою. Протягом 1995 року на рівні урядів підписані прикордонні угоди з Угорською і Словацькою Республіками, Угода про спільну експлуатацію поромної переправи Іллічівськ — Варна з

ДИРЕКТИВА ЄС 91/440

Для інтеграції України в ЄС необхідно гармонізувати (узгодити) національне законодавство України із загальноєвропейськими нормами.

Взаємовідносини держави і залізничного транспорту в країнах — членах ЄС визначаються відповідно до вимог Директиви ЄС 91/440.

Згідно цієї директиви країни — члени ЄС мають:

1. Надати їхнім національним залізничним системам повну господарську самостійність.

2. Провести санацію їх фінансового стану і списати борги.

3. Відділити інфраструктуру (будівництво і утримання колії, контактної мережі, сигналізації, автоблокування, зв'язку, розробка графіків і управління рухом) від експлуатаційної діяльності (рухомий склад, пасажирська і вантажна комерція), принаймні в фінансовій сфері, і не допускати перерозподілу субсидій. Розділним має бути управління пасажирським і вантажним господарствами, їх фінансування.

4. Гарантувати на певних фінансових умовах вільний доступ третіх сторін, в тому числі з інших країн, до різних елементів залізничної інфраструктури.

5. Залишити виконання залізницями соціально значимих функцій тільки на певних комерційних умовах.

Більшість з приведених положень не є новими. Але особливо слід виділити пункти 3 і 4. При реалізації закладених в них ідей, для забезпечення конкурентності з автомобільними шляхами утримання інфраструктури має залишитися за державою. При цьому орган, який управляє інфраструктурою, розробляє графіки руху і продає «нитки» графіку як правило комерціалізованим експлуатаційним підрозділам на конкурсній, конкурентній основі.

Для гармонізації законодавства України відповідно до названої директиви необхідно провести детальний її аналіз, вивчити досвід держав — членів ЄС щодо впровадження положень директиви на власних мережах.

Республікою Болгарія. В 1995 році підписані також прикордонні угоди між Укрзалізницею і Акціонерним товариством Угорських залізниць, між Укр-

залізницею і залізницями Словацької Республіки. З Державним об'єднанням Болгарських залізниць за участю пароплавств України і Болгарії підписані правила експлуатації поромної переправи Іллічівськ — Варна і угода про спільний вагонний парк.

В даний час проводиться інтенсивна робота по підготовці міжурядової і міжвідомчої угод про прикордонне сполучення з Румунією. Досі ще остаточно не урегульовані питання прикордонного залізничного сполучення з Молдовою. Ці питання будуть вирішені після проведення Україною і Молдовою делімітації державного кордону і передачі Україні того майна Державного підприємства «Залізниця Молдови», яке знаходиться на території України.

Перспективи. Співробітництво з Європейським Союзом

В Західній і Центральній Європі зараз відбуваються значні політичні і економічні зміни. Все голосніше заявляє про себе Європейський Союз, прообраз Сполучених Штатів Європи. Україна вже прийнята до складу Ради Європи і ставить перед собою завдання отримання в перспективі повно-

Париж, грудень 1994 року. Група по статистиці МСЗ на фоні Ейфелевої башти.
Фото із архіву автора.

правного членства і в ЄС. В зв'язку з тенденцією розширення зв'язків України і ЄС необхідно виділити два аспекти, які вже визначають розвиток залізниць в Центральній Європі і починають впливати і на залізницю України. Це проекти транс'європейських транспортних коридорів і Директива ЄС 440/91.

Перспективи. Застосування західноєвропейського транспортного права

В країнах Західної і Центральної Європи, Близького і Середнього Сходу загальні питання залізничних перевезень урегульовані вищезазначеними правилами РІВ і РІЦ, а також Конвенцією про міжнародне залізничне сполучення (КОТІФ) і додатками до неї—Єдиними правовими приписами до Угоди про міжнародних залізничних перевезеннях пасажирів і багажу (ЦІВ) і Єдиними правовими приписами до Угоди про міжнародні залізничні перевезення вантажів (ЦІМ).

Звичайно, перелом транспортно-го права на західних кордонах України з ЦІМ на УМВС і навпаки не сприяє залученню вантажопотоків. Особливо це стосується транзиту через Україну, що не зачіпає країн СНД. Як приклад можна привести перевезення в напрямку Північ—Південь по транспортному коридору із Скандинавії, півночі Німеччини через Польщу і далі по переходу Мушина — Плавеч через Словаччину, по переходу Чіерна над Тисою — Чоп, європейською колією без перестановки і перевантаження через Україну на перехід Дяково — Халмеу і далі через Бухарест з розгалуженнями через Констанцу в Турецький порт Самсун і другим напрямом на Болгарію, Грецію, в порти для зв'язку з Близьким Сходом.

Необхідність подвійного оформлення вантажних документів через неприєднаність України до КОТІФ (ЦІМ) стримує також перевезення на напрямку між Польщею і Румунією через Перемишль, Мостиську, Вадул Сірет, Дорнешти.

Слід також розглянути можливість застосування транспортного права КОТІФ для експортних та імпорتنних перевезень між Україною і країнами Центральної і Західної Європи. Такі перевезення не зачіпають країни, які застосовують виключно транспортне право УМВС.

Приєднання Укрзалізниці до угоди РІВ поки що не має сенсу через відсутність у нас для сполучення без

Так зустрічали на Київській землі Олександра Янішевського, Генерального директора Польських державних залізниць. Київ, грудень 1994 р.

перевантаження між Україною і країнами, що використовують колію шириною 1435 мм, власного або арендованого парку вантажних вагонів для такої колії.

Висновки

При сучасному швидкому розвитку комбінованих перевезень, інформаційних технологій, підвищенні міжнародного розподілу і спеціалізації виробництва розвиток залізничного транспорту без міжнародного співробітництва, в самоізоляції неможливий.

Той факт, що при загальному зменшенні на 11,7% відправлення вантажів по Україні в 1995 р. в порівнянні в 1994 р. зменшення вантажообігу складо тільки 2,3% (195,8 млрд. т-км. в 1995 р. проти 200,4 млрд. т-км. в 1994 р.) говорить про збільшення транзитних та імпорتنних перевезень і є в значній мірі наслідком і свідченням плідності зусиль по активізації міжнародного співробітництва.

Представляємо автора статті

ПЕРОГАНІЧ Юрій Йосипович, 1961 року народження, інженер-економіст, закінчив Київський економічний університет, факультет «Організація механізованої обробки економічної інформації».

З 1979 по 1991 рік працював на різних посадах в інформаційно-обчислювальному центрі Південно-Західної залізниці, де впроваджені його програмно-технологічні розробки, зокрема в системах оперативної звітності. З 1992 року — заступник начальника служби статистики Південно-Західної залізниці, заступник начальника Управління статистики Укрзалізниці. З червня 1993 року — заступник начальника Управління зовнішніх зв'язків — начальник відділу співробітництва з країнами ОСЗ і МСЗ.

Володіє англійською та польською мовами. В 1994 році проходив стажування в Тайвані і отримав сертифікат Фонду розвитку міжнародного економічного співробітництва (IECDF).

Неодноразово публікувався в виданнях видавництва «Транспорт України».